

Nous reptes en la gestió de fauna salvatge: el cas del senglar

La gestió de les poblacions de senglar i els impactes que causa aquesta espècie, per mitjà de mètodes sostenibles, efectius i acceptats socialment, és un dels majors reptes per a la gestió de la fauna salvatge al segle XXI. Així es va establir a la declaració final del congrés internacional del senglar, celebrat a Seva el mes de setembre passat, on més de 225 experts de tot el món es van reunir per compartir el coneixement sobre el senglar. És un bon exemple de la rellevància que està adquirint aquesta bèstia en la nostra societat.

Durant les darreres dècades, un cúmul de situacions n'han afavorit la seva proliferació. En primer lloc, la seva pròpia biologia i ecologia, amb una productivitat excepcionalment elevada per un mamífer de la seva mida: la mitjana de cries per femella dels senglars a Catalunya se situa entre els 4 i els 5 garrins. D'altra banda, la seva gran capacitat adaptativa i una dieta molt diversa, que li permet menjar tota mena de vegetals com aglans, arrels, bulbs, i tot tipus de conreus, fins a matèria animal (invertebrats, ous, o pollets) i també carroonya. A més, en ambients urbans, aprofita deixalles i menjar d'origen antropogènic. També poden ocupar tota classe d'ambients, des de zones subalpines, fins a aiguamolls o carrers de molts pobles i ciutats. Aquestes característiques, lligades a la seva organització social en grups matriarcal ben organitzats i l'elevada capacitat d'aprenentatge i transmissió de coneixement a la resta de membres de grup fan un còctel perfecte que ha propiciat la seva presència en ambients transformats i canviants com són els nostres paisatges actualment.

Cal sumar també la manca de predadors naturals, que des de

la desaparició del llop, ha situat els senglars al capdamunt de la cadena tròfica, sense cap mecanisme natural *top-down* que en reguli les poblacions. A hores d'ara, qui fa la funció de predador, són els caçadors, que amb uns 70.000 senglars caçats cada any a Catalunya –dels més de 200.000 que s'estima que componen la població actual al país– són els que contribueixen majoritàriament al control d'aquesta espècie. Els canvis en el paisatge, com l'abandonament dels boscos, la manca de gestió del sotabosc o la facilitat d'accedir als camps de conreu on troben aliments altament nutritius, també són factors claus per entendre la seva expansió. En resum, aquest conjunt de factors, han propiciat un canvi en els patrons de comportament del senglar, passant de ser una espècie associada a les zones boscoses més feréstegues, a un animal habituat a la presència dels humans, i que ha après molt ràpidament que som una font d'aliment constant i fiable a canvi d'un risc relativament baix. Això afavoreix la seva presència cada vegada més habitual en zones agrícoles, urbanes o periurbanes, polígons industrials, carreteres i un llarg etcètera; i és en aquests punts d'interfase amb les activitats humanes on es produeixen els conflictes.

L'enginy dels ocells. JENNIFER ACKERMAN. Any de publicació: 2023. 464 pàgines. Editorial: Cossetània.

Cada vegada més, sentim a parlar del senglar com a una «plaga». En el context agrícola, es defineix com a plaga 'la proliferació de qualsevol espècie que causi danys significatius als cultius, reduint la producció agrícola i provocant pèrdues econòmiques'. De manera que actualment, en algunes zones, el senglar podria complir amb aquesta definició. També són rellevants els accidents de trànsit, que se situen al voltant dels 5.000 accidents amb senglar cada any a Catalunya, amb importants implicacions econòmiques i de seguretat per a les persones, sense oblidar la presència en zones urbanes, els atacs a persones, danys en instal·lacions i infraestructures i una llarga llista d'impactes que causen en molts indrets el país.

Tot i aquest context, cal no perdre de vista que el senglar és una espècie emblemàtica de la nostra fauna amb un paper ecològic molt rellevant en els ecosistemes. Forma part de la xarxa tròfica natural dels paisatges mediterranis i, per tant, té una sèrie de funcions, com la remoguda i millora de fertilitat dels sòls, la dispersió de llavors o el reciclatge de nutrients que són claus per al correcte funcionalment i la resiliència d'aquests ambients, a part del seu valor intrínsec com a part de la biodiversitat autòctona del nostre país.

El problema, per tant, no radica en la presència de l'espècie en si, sinó en una incompatibilitat espacial amb certes activitats humanes i un excés de les densitats de senglar en algunes zones. Així doncs, per una banda, cal una reducció de la població que en el punt en què estem és imprescindible, ja que l'excés de densitat acaba produint importants impactes negatius també sobre la biodiversitat com en els casos ben documentats d'afectacions en orquídies i altres bulboses, aus nidificants a terra, rèptils o amfibis. A part, però, cal una gestió del paisatge enfocada a retornar aquesta espècie als hàbitats que li són propis. Inclouent una gestió sostenible de les àrees forestals, una millor protecció dels cultius per evitar que els senglars hi trobin aliment o una major conscienciació ciutadana a les zones urbanes. En aquests espais sovint el senglar és vist gairebé com una mascota amb la qual

cal compartir l'espai, quan de fet, el que comporta l'ocupació d'aquests ambients tan antropitzats, és una pèrdua de la seva condició d'animal salvatge, una reducció de les seves funcions ecològiques i un augment dels riscos per al benestar i la salut d'aquests animals; a part dels riscos per a la seguretat de les persones, que acaben agreujant els conflictes existents.

D'altra banda, els darrers estudis (encara no publicats) duts a terme a partir de l'anàlisi de paràmetres demogràfics d'una llarga sèrie de dades de més de 25 anys, recopilades en el marc del Programa de Seguiment de Senglar a Catalunya, apunten que la disminució de la pluviositat prevista pot ser un factor que limiti la disponibilitat de recursos per al senglar i podria frenar el seu creixement de població. Tot i això, és previsible que en les pròximes dècades aquesta espècie extremadament adaptable a tot tipus de condicions, compensi aquest efecte desplaçant-se des de les zones de muntanya cap a zones humanitzades, on pot trobar fonts d'aliment i aigua constants i que no depenen de les condicions climàtiques, com els conreus o les deixalles en zones urbanes. Tot plegat planteja un escenari d'agreujament dels conflictes derivats del solapament entre la presència de senglars i activitats humanes, requerint l'aplicació de mesures de mitigació.

Així doncs, en aquest context són claus les estratègies de gestió basades en les dades i el coneixement científic sobre les poblacions de senglar i els elements que les afecten, i tenint en compte també que en aquest tipus de situacions sovint la gestió dels factors humans i socials és molt més complexa que la gestió de les espècies de fauna en qüestió. ■

Joana Colomer¹ i Carme Rosell²

¹ Minuartia Estudis Ambientals, Barcelona; Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona; IRBio, Institut de Recerca de la Biodiversitat, Universitat de Barcelona.

² Minuartia Estudis Ambientals, Barcelona; Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona.

Cingles. Butlletí informatiu del Parc Natural dels Ports, número 11, Parc Natural dels Ports, 2022. 29 p.

Delegació del Bages

Sortides naturalistes guiades

Sortida a Mequinensa i Aitona. El dissabte 25 de març de 2023 hi hagué finalment la sortida a Mequinensa (Baix Cinca) i Aitona (Segrià), a la part més interna de la depressió de l'Ebre on els rius Segre, Cinca i Ebre conflueixen en l'Aiguabarreig, després que la convocatòria pel 14 de març de 2020 s'hagués d'anul·lar a última hora, quan totes les places d'autobús eren cobertes, per l'esclat de la pandèmia de covid.

La de Mequinensa i Aitona va ser una sortida cultural en sentit ample, perquè a les observacions naturalistes vam afegir les

raons històriques, socials, tecnològiques i econòmiques que més han influït en la gestió d'aquest territori i en la creació del seu paisatge actual. La sortida va constar de 3 parts ben diferenciades: al matí la visita als **Museus de la Història i de la Mina de Mequinensa**, a migdia l'ascensió a peu del barranc de Valdecarreres des de la vall del Cinca fins a l'altiplà de Monegros, i a la tarda l'observació dels camps de fruiters a Aitona. El servei d'autobús ens portà d'un lloc a l'altre, a la vegada que resseguia per banda i banda el tram de riu Segre entre la confluència del Cinca i el seu desguàs a

(Continua)

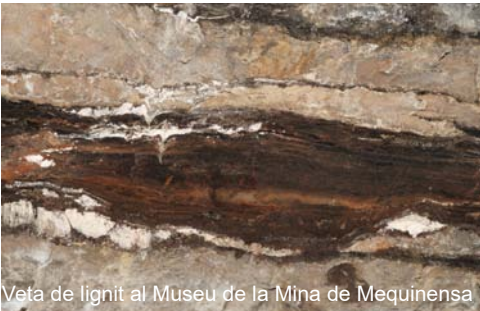

El riu Ebre a Mequinensa

l'Ebre on s'estén l'àrea plana i humida que més s'identifica com l'Aiguabarreig.

Mequinensa, la guardiana de l'Aiguabarreig, està situada en una posició geogràfica estratègica que li ha donat rellevància històrica, atractiu, i bastants maldecaps. No us perdeu la visita guiada als seus Museus situats a les antigues escoles Maria Quintana, els únics edificis que resten del Poble Vell de Mequinensa!

La conca carbonífera de Mequinensa conté filons horitzontals de lignit, sovint acompanyats de guix, formats a partir de la matèria orgànica enterrada en successius episodis als llacs de la conca endorreica en què es convertí aquesta zona entre l'Eocè Superior i el Miocè Inferior, abans que l'Ebre s'obris pas cap al Mediterrani. Al primer quart del segle xx s'arribà al màxim d'explotació

Veta de lignit al Museu de la Mina de Mequinensa

d'aquest lignit que es transportava riu Ebre avall amb els llaüts per enllaçar amb el ferrocarril i cremar després a les calderes de les fàbriques tèxtils de Catalunya. El Museu de la Mina de Mequinensa recrea els diferents sistemes d'explotació d'aquest carbó. Posteriorment, els embassaments de Mequinensa i Riba-roja, construïts durant les dècades dels 50 i 60 del segle xx, van inundar moltes de les mines existents i van impossibilitar el transport fluvial. Carbonífera del Ebro, l'empresa minera de Mequinensa més gran i que havia subministrat el carbó a la central tèrmica d'Escucha (Terol), va ser la darrera a tancar al 2014. El Museu de la Història explica sobretot el trasbals a Mequinensa que significà la construcció per l'empresa elèctrica Enher del pantà de Riba-roja que havia de submergir el Poble Vell, d'arrels mil·lenàries. Durant les dècades dels 60 i 70, el Poble Vell de Mequinensa situat a la riba esquerra de l'Ebre s'enderrocà, sense casa i sense perspectives laborals, van haver de marxar de Mequinensa; la resta es van instal·lar al Poble Nou situat a una cota poc més alta, a la riba dreta del Segre.

Diversos barrancs solquen el llarg coster, d'uns 300 metres de desnivell, entre l'altiplà de Monegros i l'ampla vall del Cinca. Un d'aquests barrancs laterals és el de Vallcarreres, al terme de Torrent de Cinca. A la seva part baixa vam entretenir-nos a identificar els diferents arbres fruiters –presseguers de varietats diferents, pomeres, pereres, cirerers...– i a observar les cicatrius dels empelts. Més amunt, allà on no arriben el conreu ni el reg, una pineda esclarissada de pi

blanc estableix el límit del bosc a causa de l'aridesa. Més pròpiament es tracta d'una garriga, en la qual el garric, el llentiscle, l'arçot i el pi blanc són les plantes llenyoses dominants. En comparació amb les pinedes de pi blanc de la Catalunya Central, criden l'atenció l'absència d'alzines i per descomptat de roures, i la presència del vesc (*Viscum album*), hemiparàsit damunt del pi blanc, i de l'efreda o trompera (*Ephedra cf.*

Vesc sobre pi blanc

fragilis). *Ephedra* és un gènere de plantes gimnospermes molt antic, amb port genitoide o semblant a un equiset, propi d'àrees àrides d'arreu del món. En certa mesura, les efedres semblen una forma intermèdia entre les coníferes i les angiospermes. L'absència de cons i de pseudofruits als exemplars observats d'*Ephedra* impedia assegurar-ne l'espècie o espècies, tot i que molt probablement, almenys els exemplars de port més alt i branques velles de to grisenc, corresponien a *E. fragilis*.

Prop del capdamunt del barranc de Vallcarreres afluïren estrats de calcària que engloben nòduls de sílex. Vam tenir l'oportunitat de practicar la fabricació d'eines de tall, segur que amb menys habilitat que la dels avantpassats del Paleolític i del Neolític, però tanmateix vam obtenir igualment rocs de sílex amb arestes esmolades i tallants.

A la tarda es va anar a l'ermita de Sant Joan de Carratalà, a Aitona, el mirador per excel·

Nòduls de sílex

Ephedra cf. fragilis

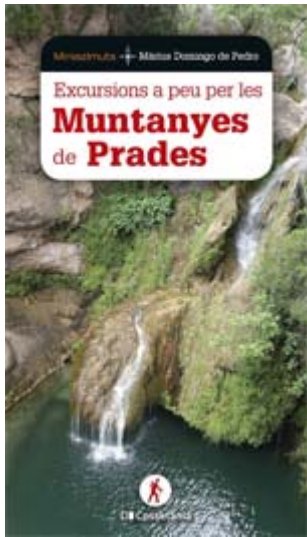
Arçot_ *Rhamnus lycioides*

Presseguer_ *Prunus persica*

Brunziments. Guia sonora dels pol·linitzadors de les Balears. TRAVESET A., MATHEU E., REUS J., MALO L. Any de publicació: 2023. 108 pàgines. Editorial Moll.

Excursions a peu per les muntanyes de Prades. Marius Domingo. Any de publicació: 2023. 71 pàgines. Editorial: Cossetània.

lència de la plana conreada a l'interfluvi entre el Cinca i el Segre. Feia una setmana que el gruix dels presseguers havia arribat al màxim de floració; tot i així la contemplació de la gran estesa de fruiters de diferents espècies i varietats, a més de les plantacions de pollancre que ressegueixen les sinuositats del Segre, bé es mereix la visita. Hom s'adona de fins a quin punt hem humanitzat i transformat el paisatge.

La sortida va condensar capítols de la història d'un poble viscuts molt intensa-

Camps de fruiters a Aitona

Observant la vegetació a Vallcarreres

ment, va mostrar el contrast entre la plana regada a la confluència fluvial més gran de Catalunya i la migradesa espartana —per la presència de l'espart bord (*Lygeum spartum*)— dels vessants costeruts, i, oportunament, va il·lustrar ecosistemes sotmesos a una aridesa que ve de molt més lluny que l'episodi actual de sequera extrema a la major part de Catalunya.

Va ser un dia ben aprofitat, d'aquells que deixen els records ben gravats. ■

Sortida de la Puda de Montserrat. El proppassat 19 de març vam fer una sortida naturalista per Olesa de Montserrat, la Puda de Montserrat i Sant Salvador de les Espases, a la comarca del Baix Llobregat. Una excursió molt semblant va ser oferta l'any passat dins el programa de sortides naturalistes de la ICHN per a joves. Hi van assistir 11 persones, i en van ser els professors el geòleg Oriol Oms i el biòleg Florenci Vallès.

Discordança progressiva de Sant Salvador de les Espases

Vam estudiar l'estratigrafia espectacular i molt variada de la zona, on hi ha roques del Quaternari, del Miocè, del Paleocè-Eocè, del Triàsic i del Paleozoic. Dintre del Quaternari, destaquen els travertins d'origen fontinal rics en fòssils de plantes. Dintre del Paleocè-Eocè, és de gran interès la discordança progressiva de Sant Salvador de les Espases i l'aflorament de l'estret congost del Cairat. Dintre del Triàsic, criden l'atenció les Agulles del Petintó, un aflorament de conglomerats rics en quars que semblen una miniatura de les agulles de Montserrat

i corresponen a la base del Buntsandstein. També són bastant espectaculars a causa de l'abundància de filons de quars les rebregades pissarres paleozoiques de l'inici del camí que porta al balneari abandonat de la Puda de Montserrat.

Al balneari abandonat de la Puda de Montserrat, vam visitar el desguàs esglaonat cap al riu Llobregat de l'aigua termal sulfurosa, vam explicar l'origen d'aquesta aigua i vam estudiar la comunitat bacteriana i el travertí que l'acompanya.

Pel que fa a la botànica, vam observar una població de xiprer d'Arizona (*Cupressus glabra*) nascuda espontàniament a partir de llavors alliberades per exemplars plantats que van ser morts per l'incendi de 1994; vam estudiar l'alzinar amb marfull, la brolla de romaní i bruc d'hivern i la garriga; vam constatar sobre el terreny que el bruc d'hivern (*Erica multiflora*) és propi de sòls calcaris, mentre que el bruc boal (*Erica arborea*) és propi de sòls silícis o descarbonatats; vam intentar diferenciar de lluny els diferents tipus de vegetació basant-nos em les diferents tonalitats de verd i en la tex-

El geòleg Oriol Oms parlant de la pissarra de la Puda de Montserrat al grup

tura; i vam estudiar com ha evolucionat la vegetació després de patir el foc en una zona forestal que es va cremar els estius de 1986 i 1994 i en una altra que només es va cremar l'estiu de 1994. En totes dues zones, abans de l'incendi dominava el pi blanc (*Pinus halepensis*). A la primera, ara el pi blanc és poc

abundant, mentre que a la segona actualment és abundantíssim.

Poc abans de d'acabar l'excursió, ens vam fer una foto sota la gran alzina de Can Tobeïlla, una mica cansats, però satisfets per haver vist una natura tan variada i interessant. ■

Jornada sobre renaturalització

El propassat 15 d'abril va tenir lloc a Manresa una Jornada sobre la renaturalització que vam organitzar conjuntament amb el Parc de la Séquia i va tenir el suport de l'Ajuntament de Manresa. Aquesta jornada va constar d'una sessió matinal teòrica, que va tenir lloc al Centre de l'Aigua de Can Font, i d'una visita a la finca municipal de Can Poc Oli (Manresa), que va tenir com a objectiu veure i explicar sobre el terreny un exemple de renaturalització a petita escala.

La jornada va ser una versió abreujada del curs naturalista de la Institució «Renaturalització: un nou enfocament per a la conservació de la natura» (vegeu la pàgina 7 **NOTÍCIES de la ICHN, número 164**). Hi van assistir 13 persones comptant el professor, que va

ser l'enginyer de forests Jordi Palau, autor del llibre *Rewilding Iberia* (Lynx Edicions, 2020) i director tècnic de la Reserva Nacional de Caça de Boumort.

La riera de Rajadell completament seca a la finca municipal manresana de Can Poc Oli

La renaturalització (*rewilding*, en anglès) és una nova estratègia de conservació de la natura que té com a objectiu aconseguir el bon funcionament de tots els processos naturals en espais degradats a causa de l'activitat humana, fent-hi una restauració completa o quasi completa de la xarxa alimentària utilitzant els éssers vius que hi haurien estat presents en cas que la degradació no hagués ocorregut.

Podeu trobar més informació sobre la renaturalització a les pàgines 2, 3 i 4 del **NOTÍCIES de la ICHN, número 160**. ■

Delegació d'Osona

La recuperació de l'espai natural de les Casasses esdevé una realitat

El dimecres 15 de març, l'Ajuntament de Vic va presentar la nova zona inundable de les Casasses, a la ribera del riu Gurri al seu pas pels polígons del nord-est de Vic. La primera versió del projecte es remunta a l'any 2008, quan des del GNO – ICHN, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Vic, es va proposar la restauració de la zona amb la creació d'una zona inundable i un petit aiguamoll. En aquell moment, ja es va projectar sobre el terreny la recuperació ambiental d'aquest espai de set hectàrees, però per problemes de manca de finançament s'ha anat posposant fins a dia d'avui.

Aquest nou espai podrà acollir diferents espècies de fauna i flora associada als ambients humits, en especial, ocells aquàtics. No obstant això, és un projecte de mirada llarga i

els resultats finals no es podran veure fins d'aquí uns 10 anys, quan la colonització de les diferents espècies sigui una realitat. Per millorar l'hàbitat de la zona inundable, s'ha fet una plantació de bosc de ribera, bàsicament verneda, freixeneda, salzeda, espècies arbustives i plantes helofítiques. La zona es pot visitar seguint el camí delimitat, però cal recordar que és una zona protegida on habita fauna i flora molt fràgil, que s'ha de respectar per tal que s'hi pugui acabar establint.

Exposició «Roques i minerals de la Catalunya Central» Del 15 de maig al 3 de juny de 2023

Aquesta mostra, ben representativa de roques i minerals de la Catalunya Central, procedent del Museu de Geologia Valentí Masachs, es podrà visitar a la Biblioteca del Casino de Manresa en l'horari habitual de la biblioteca, de 10 a 20.30 h.

Durant les 3 setmanes, a la Biblioteca del Casino, a més d'una gran varietat de llibres, revistes i diaris, hi trobareu també una varietat de roques i minerals disposats sobre taules i taulells, acompanyats de la fitxa corresponent amb dades i imatges per fer-les entenedores.

L'exposició, organitzada pel Museu de Geologia Valentí Masachs i per la Biblioteca del Casino, amb motiu de la Setmana dels Geoparcs Europeus, i ha estat realitzada per Josep Biosca i Munts, col·laborador del Museu i soci de la ICHN. No us la deixeu perdre!

Taula de minerals de Catalunya. Microscopia de minerals representatius del substrat geològic. Any de publicació: 2023. Edita: Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.

Carex europaea. The genus *Carex* L. (Cyperaceae) in Europe, 1 accepted name, hybrids, synonyms, distribution, chromosome numbers. JACOB KOOPMAN. Any de publicació: 2023. 808 pàgines. Editorial Margraf Publishers.

L'expansió urbanística i empresarial s'ha traduït en la construcció de polígons industrials que, juntament amb l'explotació agrícola i ramadera de la comarca, ha fet que molts espais humits de la comarca hagin desaparegut. Per tant, recuperar aquests

ambients és una mesura indispensable per tal d'afavorir la biodiversitat en ambients altament humanitzats. Aquestes actuacions han estat finançades per l'Ajuntament de Vic i l'Agència Catalana de l'Aigua. ■

Cicle «Descobreix els sistemes naturals» 2023

El mes de març va començar el programa de sortides del cicle «Descobreix els sistemes naturals», el qual ofereix un total de 19 activitats gratuïtes i obertes a tothom, que permetran un any més donar a conèixer l'entorn de la comarca, amb la seva flora i fauna i s'allargarà fins al novembre. Està organitzat pel Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis (CERM) de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC), el Museu del Ter-Ajuntament de Manlleu i el Grup de Naturalistes d'Osona (GNO – ICHN). Entre les activitats previstes hi ha xerrades, tallers i sortides a la natura.

El tret de sortida fou el 17 de març, amb la xerrada inaugural «Una costella de sireni de Folgueroles: què hi fa un dugong a la Plana de Vic?», a càrrec del geòleg Jordi Vilà i l'enginyer Josep Biosca. En aquesta conferència es donà a conèixer la troballa paleontològica d'aquest mamífer marí feta recentment a Folgueroles. Es tracta d'una costella que pertany a un individu de l'ordre dels sirenis que va viure al mar tropical de l'eocè, a l'actual Catalunya Central, ara fa entre 48 i 37 milions d'anys. Aquesta sessió tindrà un format híbrid, es va poder seguir també en línia al [canal de YouTube](#) del Museu del Ter.

El 19 de març va tenir lloc l'anellament d'ocells del GACO obert al públic, en què

una trentena d'assistents van tenir l'oportunitat d'observar de prop a 75 ocells de 14 espècies, d'entre les quals destaquen la xivita i el repicatals, al recent restaurat aiguamoll de les Casasses.

D'altra banda, el 15 d'abril, 25 persones van participar a la sortida de descoberta geològica als Esbornacs de Santa Eulàlia de Riuprimer, en què van descobrir un dels paisatges geològics més emblemàtics de la Plana de Vic de la mà del geòleg Jordi Espuny. La sortida va transcórrer sobre les margues grises i blavoses de l'Eocè, amb xaragalls i esquerdes reblertes de calcita (carbonat de calci) i de celestina (sulfat d'estronci). Els assistents també van tenir la sort de trobar fòssils d'esponges, briozous, serpúlids, bivalves, etc. ■

Delegació de la Garrotxa

XV Seminari sobre el Patrimoni de la Garrotxa i Ripollès

El dissabte 25 de març es va celebrar el XV Seminari sobre el Patrimoni Natural de la comarca de la Garrotxa organitzat per la Delegació de la Garrotxa de la ICHN, per segon any consecutiu a l'Espai Cràter d'Olot. Hi van participar aproximadament 40 assistents, 35 presents a la sala i 4-6 online, ja que com l'any anterior es va retransmetre en directe al canal de [YouTube](#) de la ICHN delegació de la Garrotxa. Des d'aleshores, més de 60 persones han mirat el vídeo del seminari.

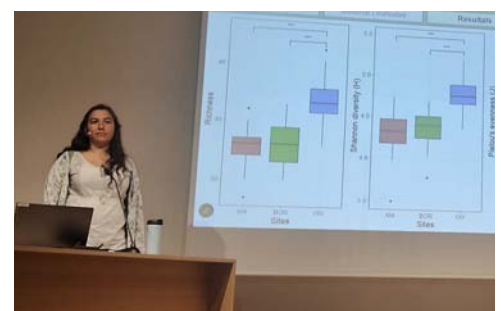
Tot i que aquest any el seminari va ser de format matinal, en total, es van presentar set ponències amb els següents títols:

- Presentació resultats preliminars del projecte BIOGORGES: biofilms fluvials a l'Alta Garrotxa i l'impacte de l'ús recreatiu dels gorgs.
- Serralada Transversal: efectes sobre la meteorologia local associats als vents del SW.

- Catàleg de Flora Vascular del Parc Natural de Capçaleres del Ter i del Freser.
- Cens d'Aus rupícoles nidificants de la Garrotxa.
- Estudi del gat fer i altres mesomamífers a l'Alta Garrotxa.
- Estat de les poblacions de tritó pirinenc (*Calotriton asper*) i granota roja (*Rana temporaria*) a la Baixa Garrotxa.
- Evolució dels hàbitats de la Garrotxa i el Ripollès, 2000-2022.

El tritó del Montseny i els amfibis i rèptils del Parc Natural i la reserva de la Biosfera del Montseny. FELIX AMAT i ALBERT MONTORI. Any de publicació: 2023. 196 pàgines. Edita: Museu de Ciències Naturals de Granollers.

(Continua)

Aprofitem aquest espai per donar les gràcies a l'Espai Cràter i a l'Ajuntament d'Olot per

l'ús de les seves instal·lacions i per l'ajuda dels tècnics de La Caraba. ■

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Els rapinyaires i les orquídiades de Catalunya

El 3 de març passat, es va inaugurar, al Museu-Arxiu de Vilassar de Dalt (Maresme), l'exposició «Orquídiades de Catalunya», de Joaquim Reberté i Montse Guillamón, amb una conferència del primer. La mostra consta de 65 plafons de gran format, cadascun dedicat a una espècie, amb imatges molt bones de la flor i d'altres parts de la planta que permeten veure, amb tot luxe de detalls, la morfologia. L'exposició és fruit de deu anys de treball de camp dels autors, membres de l'Associació Orquidològica de Catalunya i fotògrafs polivalents especialitzats en fotografia de natura, macro, viatges i antropologia.

Posteriorment, el 17 de març es va celebrar la LXXXVII sessió de la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura (SCFN). Consistí en la xerrada de Fran Trabalon titulada «Estat de conservació dels rapinyaires a Catalunya: entre el neguit i l'esperança». Com que l'acte es va fer en el mateix lloc, el públic va poder gaudir de l'exposició d'orquídiades.

En Fran, membre de la SCFN, és uns dels ornitòlegs més experts del país. Gran coneixedor de la fauna de tot el món, ja que ha viatjat a uns 90 països dels cinc continents, on ha observat prop de 6.000 espècies d'aus, i la meitat les ha fotografiat. És coautor de guies d'identificació d'aus, tant de caire general, com, especialment, de rapinyaires, grup del qual ha fet recerca i publicat diversos articles, tant científics com de caràcter divulgatiu.

També els rapinyaires són els protagonistes de la major part dels cursos que imparteix.

Ha treballat com a guia ornitològic per a l'agència britànica The Travelling Naturalist. També realitza sortides ornitològiques, especialment

Fran Trabalon en plena conferència sobre els rapinyaires de Catalunya (Foto: Lizzy Gallo).

a través de la ICHN, així com d'entitats locals. Ha publicat moltes de les seves imatges a articles i guies d'ocells d'Europa, d'Àfrica i d'altres països, com ara Iran, Sri Lanka i Vietnam.

A continuació s'obrí el torn de preguntes, que van ser moltes perquè el tema va despertar força interès. L'acte va tenir un èxit d'assistència, omplint la sala de gom a gom. ■

Exposició «Orquídiades de Catalunya», a la sala del Museu-Arxiu, de Vilassar de Dalt (Foto: Albert Masó).

Activitats amb altres entitats

FestiNat

Enguany celebrarem el FestiNAT, l'aplec naturalista, que neix per ser el dia i el punt de trobada i celebració dels amants de la natura de casa nostra, en el marc de la Setmana de la Natura. L'espai on connectar i intercanviar coneixement i entusiasmes entre naturalistes petits i grans, acostar-se a la ciència que estudia la natura i gaudir-ne amb una mirada curiosa i curosa.

La primera edició serà el dissabte 27 de maig a Can Moragues, a Riudarenes (la

Selva), seu de la fundació Emys, coorganitzadora de l'esdeveniment, junt amb la ICHN, la XCN i OxigeNATs. El FestiNAT forma part de la Setmana de la Natura, i en serà el gran acte central. Volem que l'aplec sigui un esdeveniment anual i itinerant, per donar a conèixer el conjunt del territori i els seus valors naturals.

El preu de l'entrada inclou l'accés a totes les activitats, amb **inscripció prèvia** per assegurar la disponibilitat. ■

Grup de Natura Sterna
Sterna, la revista, número 24 (desembre de 2022 - març de 2023). Trobareu tots els números de la revista al web del [Grup de Natura Sterna](#).

Col·laboració amb la Societat Catalana d'Educació Ambiental (SCEA)

Junt amb l'SCEA s'ha organitzat un curs de formació de caire naturalista adreçat a persones que duguin a terme activitats en entorns naturals (educadors ambientals, guies...). La intenció del curs, és la de millorar el coneixement en les funcions ecològiques i les curiositats dels invertebrats, carnívors, briòfits i orquídiades, a més de descobrir quins efectes poden tenir sobre ells el canvi ambiental.

El curs es distribueix en dues parts, una primera part teòrica en línia el divendres 9 de

juny, de 16 a 20 h, i una segona part pràctica de treball de camp el dissabte 10 de juny, de 9 a 19 h, a la Garrotxa.

El professorat estarà compost per membres de la ICHN, experts en els camps d'interès del curs.

Per a més informació i inscripció, contacteu amb la pàgina [web de l'SCEA](#). ■

Societats adherides

Associació Catalana de Malacologia

Revista Spira. L'Associació Catalana de Malacologia (ACM), entitat adherida a la ICHN, va publicar el passat desembre un nou número de la revista *Spira* (volum 8, número 2), amb 11 notes i articles malacològics. Aquesta revista es publica ininterrompudament des del 2001, i recull novetats sobre la malacofauna catalana, ibèrica i mediterrània, principalment. En aquest nou volum, per exemple, es descriu una nova espècie cavernícola del gènere *Hydrocena* a Cantàbria com a aspecte més rellevant, així com diverses notes sobre malacofauna nadiua i al·lòctona a Catalunya. Més informació al [web de l'ACM](#).

Nota nova espècie de cargol aquàtic a Catalunya. Membres de l'Associació Catalana de Malacologia (ACM) van publicar recentment la troballa d'una nova espècie de cargol estigobiont a la conca del Fluvià.

Aquesta espècie a més s'inclou en un nou gènere, *Vilertia*, que fa referència a la localitat de la troballa original, Vilert, al municipi d'Esponellà (Pla de l'Estany). Aquesta troballa posa de manifest la gran riquesa malacològica dels nostres sistemes estigobionts, dels quals se n'han descrit més de 20 noves espècies només els darreres 20 anys, ja que es tracten generalment d'endemismes de conca de difícil localització i caracterització, i de molt petites dimensions (1-3 mm normalment). Catalunya és una de les zones europees més riques en aquest tipus de fauna, juntament amb el nord del País Valencià, la cornisa cantàbrica, el sud de França i certes zones dels Balcans.

L'article es va publicar a la revista *Nemus*, de l'Ateneu de Natura de Castelló, i es pot descarregar gratuïtament al [web](#) d'aquesta entitat. ■

Representants als Espais Naturals

Junta de Protecció del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, 30 de març de 2023

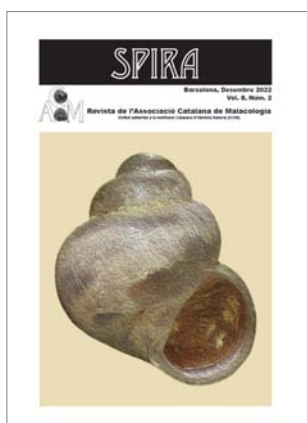
El director del Parc va exposar l'informe anual indicant que el darrer any havia estat molt bo en el cens d'ocells nidificants. En canvi, el nombre d'ocells hivernants va ser força baix atesa la sequera i la manca de reg als arrossars com a mesura de protecció per la invasió del cargol poma (*Pomacea insularum*). Entre les espècies que més s'han reduït, cal destacar el xarret comú (*Anas crecca*) i l'ànec collverd (*Anas platyrhynchos*), tot i que són les dues espècies més comunes del Parc.

Respecte al seguiment dels ungulats (senllar, daina i cabirol), s'estima que el nombre de senllars (*Sus scrofa*) al Parc és d'uns 60 individus, malgrat que fora del PN se n'han capturats molts més. La daina (*Dama dama*) mostra una població decreixent, essent de 67 exemplars el 2022, nombre prou baix per requerir cap mena d'actuació de control. El cabirol (*Capreolus capreolus*), procedent de la introducció a Cap de Creus, han augmen-

tat la presència al Parc a causa de la sequera general. El director, també va esmentar el problema que representa la presència del coipú (*Myocastor coypus*) i la necessitat d'un pla de xoc per prevenir-ne l'expansió al Parc.

L'any 2022, les visites al Parc han estat nombroses, estimades en 218.000 persones (sense comptar les persones que accedeixen a la platja), amb un màxim de visitants durant la Setmana Santa. Es van atendre un total de 2.600 alumnes de primària i secundària i uns 330 universitaris en diferents activitats de formació i lleure en educació ambiental. Es van mantenir dos educadors a la zona de platja per informar i conscienciar als banyistes per tal de protegir el cordó de dunes i les espècies que hi nien o hi habiten. Malauradament, encara cal preocupar-se per actes de vandalisme i per accions com l'allisat de les platges que no contribueix a la preservació de l'hàbitat.

(Continua)

Butlletí de la Societat Catalana de Lepidopterologia, número 113, any 2022. Desembre de 2022, 110 pàgines.

El nou centre d'informació del Cortalet ja està en funcionament, i es preveu l'actualització i la renovació de la senyalització del Parc amb un nou disseny. La discussió de la Junta de Protecció va abordar el tema de la gestió de les closes i les pastures en referència a la presència de cavalls i altres ramats. També es va comentar la necessitat d'una gestió hídrica correcta dels recs del Molí, Sirvent i d'en Dorra, així com de la gola del

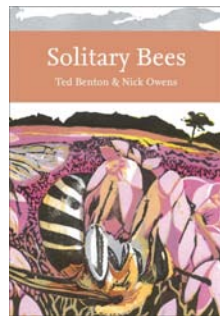
Fluvià (que genera problemes de salinitat), que satisfaci tant les necessitats del Parc com de les activitats agrícoles i ramaderes. Així mateix, es va comentar l'estat de la negociació d'adquisició per part del Parc dels Estanys de Sant Antoni (70 ha) de la Reserva Integral I «Els Estanys». En aquest sentit, l'adquisició d'aquest espai és necessària per poder desenvolupar un pla de gestió ambiental i aprofitar els fons Next Generation. ■

Novetats editorials

Solitary Bees

Per un gran nombre de persones, la imatge principal que els ve a la ment quan es parla d'abelles, és d'eixams socials preparant bresques plenes de mel. Però és poc conegut, que de les 20.000 espècies d'abelles conegudes al món, la majoria d'elles tenen una vida solitària. Tot i això, el seu rol en la pol·linització, tant de cultius com de flors salvatges, és de gran importància.

Aquest mes de maig es publicarà *Solitary Bees*, llibre que recull tota la informació que es té fins al moment sobre la «complicada vida» de les abelles solitàries, centrat sobretot en la complexitat del seu comportament i la seva ecologia. Al llarg del llibre s'aniran esbrinant les diferents estratè-

gies dels mascles per trobar femelles, i com les persuadeixen. La cerca, per part de les femelles, d'un lloc on fer el niu i els materials que utilitzarà: fragments de fulles mastegades, seccions de fulles símetriques, fang, resina, pel vegetal. Amb ells, construirà el niu, format per una o varies cel·les, on guardarà pol·len i nèctar, junt amb un sol ou, per tal de que a l'any següent aparegui una nova generació. També s'explora les interaccions entre les plantes amb flors i les espècies d'abelles que els visiten, tot divagant sobre la relació planta-abella.

Així doncs, un llibre que ens aporta la informació més actual sobre aquest grup i una visió acurada de la seva importància per als ecosistemes i cultius. ■

Recull de legislació

Andorra

Ordre ministerial del 6-3-2023 relativa a la **temporada de pesca 2023**. BOPA núm. 34 de 8 de març de 2023.

Catalunya

Resolució ACC/483/2023, de 15 de febrer, per la qual s'ordena la **pesca a les aigües continentals de Catalunya** durant la temporada 2023. DOGC núm. 8859 de 21 de febrer de 2023.

Decret 37/2023, de 7 de març, pel qual es crea l'**Observatori del Patrimoni Natural i la Biodiversitat**. DOGC núm. 8871 de 9 de març de 2023.

Ordre ACC/46/2023, de 13 de març, per la qual s'aprova el **Pla de gestió de la pesca al cap de Creus**. DOGC núm. 8876 de 16 de març de 2023.

Resolució ACC/929/2023, de 17 de març, per la qual es fixen les **espècies objecte d'aprofitament cinegètic, els períodes hàbils de caça i les vedes** especials per a la temporada 2023-2024 en tot el territori de Catalunya. DOGC núm. 8880 de 22 de març de 2023.

Illes Balears

Llei 3/2023, de 17 de febrer, de **Menorca Reserva de Biosfera**. BOIB núm. 022 de 18 de febrer de 2023

Decret 8/2023 de 20 de febrer pel qual s'aprova el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals de Llevant i s'amplien els límits del **Parc Natural de la Península de Llevant**. BOIB núm. 023 de 21 de febrer de 2023

Resolució del Parlament de les Illes Balears per la qual es valida el Decret Llei 1/2023, de 30 de gener, de mesures extraordinàries i urgents per a la **protecció de la sargantana pitiüsa (*Podarcis pityusensis*) i la sargantana balear (*Podarcis lilfordi*)** i per a la prevenció i lluita contra les espècies de la família Colubridae sensu lato (RGE núm. 632/23). BOIB núm. 026 de 28 de febrer de 2023

Decret 17/2023 de 20 de març, pel qual s'aprova el **Pla de Gestió Natura 2000 Costa de Llevant de Mallorca**. BOIB núm. 036 de 21 de març de 2023

País Valencià

Llei 1/2023, de 8 de març, de la Generalitat, de creació de l'**Agència Valenciana de Canvi Climàtic**. DOGV núm. 9551 de 10 de març de 2023. ■

CEC Centre Excursionista de Catalunya, a Salardú (a 100 d'Artes) i els treballadors botànics voluntaris: Valeri Casanovi i Anna Huix. Preu del curs: 125€ (inclou el curs, 125€ servei guiat, 125€ no soci). El preu no inclou el viatge. Carta d'afiliació al CEC a 15€ (no inclou el pagament de la manutenció, segons la tarifa). Preu de l'excursió: 10€ (10 de març - 13 de juny) al CEC, area d'afiliació al soci, al web www.cec.cat o al tel. 933 132 311.

9è Curs de Flora aranesa, 10-14 de juliol.

Com sempre, aquest curs està organitzat per l'Escola de Muntanya del Centre Excursionista de Catalunya, amb la col·laboració de l'Equip de Recerca Botànica (ERB-CEC).

Com a novetat, aquest any estrenarem la remodelació de l'alberg del CEC reconver- tit en el nou Aran hostel de Salardú.

Properament, podreu consultar més informació sobre aquest curs al web del **Centre Excursionista de Catalunya**. El període d'inscripcions comença el dia 1 de març i les places estan limitades a 24 cursetistes.

Vertex, núm. 304, Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, gener febrer de 2023. 96 pàgines.

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretaria de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Les xarxes socials de la ICHN

Seguiu les novetats relacionades amb les activitats de la ICHN a [Twitter](#), [Facebook](#) i [Instagram](#).

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Climàtica,
Alimentació i Agenda Rural

fundada el 1899

ICHN

Institució Catalana
d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax: 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN: 2339-5672
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Agenda

Assemblea general de socis de la ICHN

Dimarts 13 de juny de 2023, a les 18 h, a la Sala Pere Coromines de l'IEC, tindrà lloc l'Assemblea General de socis de la Institució, amb la renovació dels càrrecs del Consell Directiu, que enguany corresponen a la Vicepresidència, la Secretaria i sis vocalies.

Fins al proper 28 de maig, tots els associats que vulguin presentar la candidatura als càrrecs vacants, poden fer-ho adreçant un escrit a la [Secretaria](#) de la ICHN.

A partir d'aquesta data, juntament amb la convocatòria de l'Assemblea General, es trametrà la relació de les candidatures rebudes. Per a més informació, adreceu-vos a la [Secretaria](#) de la ICHN.

Previ a l'Assemblea es nomenarà Socis d'Honor a Amador Viñolas i a Ernest Costa.

Ajut ICHN a la Dona Naturalista

23 de maig de 2023, a les 18 h, a la sala Pi i Sunyer de l'IEC:

- Lliurament de l'Ajut ICHN a la Dona Naturalista, 2023, de Tàime Smit, per la proposta «*Acústica Marina del Litoral Català. Monitorització de cetacis de busseig profund*».
- Presentació del resultat del treball premiat en l'edició 2021 «*El Grapissar de Masia Blanca: un patrimoni natural a peu de platja?*», de Carlota Ruiz.

Els Cursos Naturalistes de la Institució

17 i 18 de juny de 2023. «*Construcció, instal·lació i seguiment d'estacions de nidificació (hotel d'abelles)*», a càrrec de Carlos Hernández-Castellano, Universitat Autònoma de Barcelona – Universidad Politécnica de Madrid. Per a més informació i inscripció, consulteu el [web](#) de la ICHN.

Grup Orquidològic de Catalunya

Exposició fotogràfica col·lectiva del GOC «*Les Orquídiess Silvestres de Catalunya*».

- Del 6 al 29 de maig a la Casa de Cultura de l'Estany (El Moianès), de 10 a 14 h, de dilluns a divendres.
- Dissabte 6 de maig, a les 11 h, inauguració de l'exposició i xerrada a càrrec dels membres del GOC.
- De l'1 al 30 de juny de 2023, a la Biblioteca Pública de Cabrils (El Maresme). Inauguració dijous 1 de juny a les 19 h, amb una xerrada a càrrec de Jordi Prat, membre del GOC.

Delegació d'Osona - GNO

- Dissabte 13 de maig de 2023:
 - «Les orquídiess», a càrrec de David Vilasis. Grup Orquidològic de Catalunya (GOC – ICHN) i Grup de Naturalistes d'Osona (GNO – ICHN).
 - «Els amfibis», de 17.30 a 21 h, a càrrec de Fernando Loras Ortí, herpetòleg. Grup de Naturalistes d'Osona (GNO – ICHN).
- Dissabte 3 de juny de 2023 «Els rèptils», a càrrec de Fernando Loras Ortí, herpetòleg. Grup de Naturalistes d'Osona (GNO – ICHN).
- Dissabte 10 de juny de 2023 «Flora i vegetació de ribera», a càrrec de Carme Casas i Albert Palou, Grup de Naturalistes d'Osona (GNO – ICHN).
- Dissabte 17 de juny de 2023:
 - «Les papallones», a càrrec d'Albert Palou, Martí Franch, Jordi Faus i Alba Puntí, Grup de Naturalistes d'Osona (GNO – ICHN).
 - «Les papallones nocturnes», sortida nocturna, a càrrec de Josep Ylla, Ramon Macià, Arcadi Cervelló i Albert Xaus, Grup de Naturalistes d'Osona (GNO – ICHN) i Societat Catalana de Lepidopterologia (SCL).

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Dilluns 15 de maig, a les 19.30 h, al Centre de Lectura de Reus, el Baix Camp, inauguració de l'exposició «*Nature in slow motion*».

Sessió audiovisual «*Tècniques de llarga exposició*», a càrrec d'Albert Masó.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Carlos Álvarez, Jordi Badia, Maria Josep Chesa, Jordi Corbera, Josep Germain, Miquel Jover, Mike Lockwood, Joaquin López, Josep Mas, Albert Masó, Gabriel Mercadal, Pere Miquel Parés, Jordi Prat, Lluís Salvador, Ferran Sayol, Noemí Segura, Xavier Soler, Jan Tomàs, Francesc Vallhonrat, Florenci Vallès i Marc Vilella.